

Stoppen met dialyse

Ondersteuning in de laatste levensfase

www.nwz.nl

Noordwest
Ziekenhuisgroep

Inhoud

Gesprek	3
Als u stopt met dialyseren	4
Adviezen voor uw naasten	6
Uw vragen	7

U overweegt in overleg met uw nefroloog van Noordwest Ziekenhuisgroep om te stoppen met dialyseren. Als u stopt met dialyse betekent dat meestal dat uw laatste levensfase aanbreekt. Dit is daarom ongetwijfeld een zware beslissing voor u en uw naasten. In deze folder staan antwoorden op veelgestelde vragen die u kunnen helpen bij het maken van een weloverwogen keuze. Het kan ook zijn dat u noodgedwongen met de dialysebehandeling moet stoppen. Hoe dan ook, u kunt in beide gevallen rekenen op hulp en steun van het behandelteam van de afdeling dialyse. Verder spelen uw naasten een belangrijke rol in uw laatste levensfase. In deze folder staan daarom adviezen hoe zij u dan zo goed mogelijk kunnen verzorgen en ondersteunen.

■ Gesprek

Moet u noodgedwongen stoppen met dialyseren? Of overweegt u dit omdat uw kwaliteit van leven onvoldoende is (geworden)? Twijfelt u nog? Of misschien staat uw besluit al vast en wilt u dit bespreekbaar maken? Dan kunt u een gesprek met uw nefroloog of de maatschappelijk werker van de afdeling dialyse aanvragen. Als u dat wilt, kunnen uw naasten ook bij dit gesprek aanwezig zijn. Hieronder ziet u een aantal veelgestelde vragen die u aan de orde kunt stellen.

Veelgestelde vragen

Hoe bespreek ik mijn gedachten en gevoelens met mijn familie en vrienden?

En hoe kan ik dit besluit eventueel samen met hen nemen?

Veel mensen vinden het moeilijk om met hun familie of vrienden over stoppen met dialyseren te praten. Toch is het goed om dit open met elkaar te bespreken. Hoe moeilijk dit in het begin misschien ook is. U kunt bijvoorbeeld praten over uw wensen en verwachtingen voor het laatste stukje van uw leven. Als u dat prettig vindt, kan een verpleegkundige, uw nefroloog of de maatschappelijk werker van de afdeling dialyse bij dit gesprek aanwezig zijn.

Kan ik stoppen met mijn medicijnen en dieet?

In overleg met uw nefroloog mindert of stopt u met uw medicijnen.

Ook is een dieet niet langer nodig. Om benauwdheid te voorkomen, adviseert de nefroloog u wel om niet te veel vocht te gebruiken.

Is stoppen met dialyseren een vorm van euthanasie?

Stoppen met dialyseren is géén vorm van euthanasie. Bij euthanasie wordt het leven actief beëindigd. Als u met de dialyse stopt, stopt u met een behandeling waar u niet langer voor kiest. Dat is iets anders.

U kunt euthanasie wel bespreekbaar maken met uw nefroloog.

Met welke lichamelijke klachten moet ik rekening houden?

Als u met dialyseren stopt, hopen de afvalstoffen en vocht, die het lichaam normaal met behulp van dialyse uw lichaam verlaten, op. Hierdoor raakt uw lichaam gevuld, en soms zelfs overvuld. Het komt een enkele keer voor dat ademen dan moeilijk is. U krijgt dan zo nodig plasmiddelen. Helpt dit niet of onvoldoende? Dan schrijft uw behandelend arts u zo nodig medicijnen voor. Hierdoor wordt het gevoel van zuurstoftekort minder. Ook wordt het ademen wat gemakkelijker.

Met welke geestelijke veranderingen moet ik rekening houden?

Bij afnemend bewustzijn kan het zijn dat uw gedrag verandert. Bij tekenen van ernstig ongemak, schrijft uw nefroloog u eventueel rustgevendende medicijnen voor.

Hoelang duurt de laatste levensfase?

Dit verschilt per patiënt. Dit hangt onder andere af van uw conditie en of u nog urine produceert. Dit is dus moeilijk te voorspellen.

Kan ik meebeslissen over waar ik wil sterven?

U bepaalt zelf waar u wilt overlijden. Er zal zoveel mogelijk met uw wensen rekening worden gehouden.

■ Als u stopt met dialyseren

Overdracht van de zorg

Als u stopt met dialyseren, breekt uw laatste levensfase aan. Medische zorg en

controle in het ziekenhuis zijn dan in principe niet langer nodig. Uw nefroloog draagt de zorg daarom over aan uw (huis)arts. U kunt voor advies nog wel telefonisch contact met uw nefroloog opnemen.

Als u dat wilt, houdt het behandelteam van de afdeling dialyse na de overdracht van de zorg telefonisch contact met u of uw naasten.

Huisarts

Woont u thuis? Dan draagt uw nefroloog de zorg en begeleiding over aan uw huisarts. De huisarts komt dan bij u langs en bespreekt onder andere uw wensen. Ook overlegt de huisarts of u thuiszorg nodig heeft. Denk aan verzorging en/of verpleging thuis, eventueel ook 's nachts. Ook kunt u via de thuiszorg zo nodig hulpmiddelen lenen. Denk bijvoorbeeld aan een aangepast bed in de woonkamer.

Arts van hospice

Wilt of kunt u de laatste levensfase niet thuis zijn? Dan kunt u ook kiezen voor verblijf in een hospice. Dit is een plek waar mensen met een terminale ziekte een thuis hebben met de benodigde medische zorg. De nefroloog draagt de zorg en begeleiding dan aan uw eigen huisarts of de arts van het hospice over. U wordt in het hospice verzorgd door verpleegkundigen en vrijwilligers. Vaak kan uw familie in het hospice bij u blijven.

Specialist ouderengeneeskunde

Woont u in een verpleeg- of verzorgingshuis? Dan draagt uw nefroloog de zorg en begeleiding over aan de specialist ouderengeneeskunde van deze instelling.

Indicatie

U heeft voor thuiszorg en verblijf in een hospice een indicatie nodig. Uw huisarts kan deze indicatie voor u aanvragen. Heeft u al thuiszorg? Dan kan dit zo nodig worden uitgebreid.

Adviezen voor uw naasten

Behalve uw huisarts spelen ook uw partner, familie en/of andere naasten een belangrijke rol bij uw verzorging en ondersteuning. Hieronder vinden uw naas-

ten uitleg over hoe zij u bij klachten zo goed mogelijk kunnen verzorgen. En hoe zij u tijdens het stervensproces zo goed mogelijk kunnen ondersteunen.

■ Adviezen voor uw naasten

Verzorging bij klachten

Jeuk

- houd de omgeving koel

Droge huid

- gebruik géén ontvettende zeep
- smeer de huid in met vocht-inbrengende crème of lotion

Benaauwdheid door overvulling

- let op signalen van overvulling: dikke benen en/of zware ademhaling door vocht in de longen (vooral bij plat liggen). De kans op overvulling is groter als uw naaste niet meer plast. Overvulling kan worden voorkomen door weinig te drinken
- neem bij benaauwdheid en/of kortademigheid door overvulling contact op met de huisarts. Eventueel is het mogelijk om eenmalig naar de dialyse te komen om vocht te onttrekken
- overleg in het geval van peritoneale dialyse met de nefroloog

Droge lippen en mond

- omdat de behoefte aan eten en drinken minder wordt, vraagt het lichaam hier niet meer om. Het kan zijn dat de lippen en mond dan erg droog worden. Maak de lippen en mond dan af en toe vochtig en vet de lippen licht in

Pijn

- het wegvallen van de nierfunctie veroorzaakt meestal weinig tot geen pijn

Ondersteuning bij het stervensproces

Steeds moeilijker te bereiken

In de stervensfase is uw naaste steeds korter wakker en steeds moeilijker te bereiken. Rust is dan belangrijk. Aanraking kan rustgevend zijn, maar dit verschilt per persoon en per moment. Vlak voor het overlijden daalt het bewustzijn. In de laatste uren glijdt iemand meestal weg in een diepe slaaptoestand of coma.

Onrustig en verward

Het kan zijn dat uw naaste tijdens het stervensproces onrustig of verward wordt. U kunt dan het beste rustig aanwezig zijn. Spreek eventuele waandenkbeelden of hallucinaties niet tegen, maar ga er ook niet in mee. Bij tekenen van ernstig ongemak, kan de (huis)arts uw naaste zo nodig rustgevendende medicijnen geven.

Stokkende ademhaling

Een onregelmatige stokkende ademhaling kan een teken zijn dat de dood dichterbij komt. De ademhaling stopt vaak helemaal, om vervolgens met een diepe zucht weer op gang te komen. De tussenpozen worden vaak steeds langer, soms wel een ½ minuut. Uw naaste heeft hier zelf geen last van. Het gezicht ziet er ondanks de stokkende ademhaling vaak heel rustig uit. Vaak hoort er slijm op in de keel. Dat veroorzaakt een reutelend geluid bij de ademhaling.

Waken

Is het moment van overlijden niet ver meer, dan kunt u afspreken om te waken. Dit betekent dat u op een rustige manier dag en nacht bij uw naaste blijft. Zorg dan thuis zo nodig voor hulp. Het duurt soms toch nog lang voordat iemand overlijdt. Ieder sterfbed heeft zijn eigen tijd en tempo.

Moeilijke en mooie momenten

U zult merken dat een stervensproces zowel moeilijke als mooie momenten met zich meebrengt. Momenten van verdriet, angst, machteloosheid en boosheid. Maar ook momenten van dankbaarheid, liefde, hoop en geloof.

■ Uw vragen

U en uw naaste(n) kunnen met vragen altijd contact opnemen met uw hoofdbehandelaar. Dit is uw huisarts of de arts van het Hospice als u gestopt bent met dialyse. Verder kunt u op werkdagen van 8:00 tot 17:00 uur contact opnemen met de afdeling dialyse van Noordwest, telefoon 072 - 548 2855.

Noordwest Ziekenhuisgroep

Postbus 501

1800 AM Alkmaar

www.nwz.nl

tel 072 - 548 4444

Colofon

Redactie dialyse
communicatie

Druk Ricoh

Bestelnummer 234153

Op alle onderzoeken en behandelingen van Noordwest Ziekenhuisgroep zijn de algemene voorwaarden van Noordwest Ziekenhuisgroep van toepassing, zie www.nwz.nl